

Cumhuriyet Halk Partisi
Bilim, Yönetim ve Kültür Platformu

POLİTİKA NOTU

AKP'NİN KÜLTÜR KARARTMASI: SANATA SANSÜR, SANATÇIYA BASKI

AKP: "Baskı Altında ve İktidar Güdümünde Sanat"

AKP iktidarı, sanata ve sanatçılara yönelik takındığı baskıcı-sansürcü tutumu yoğunlaştırarak ve farklı alanlara yayarak sürdürmektedir. Hükümet, bu yaklaşımıyla toplumda düşünce farklılıklarının, ifade özgürlüğünün ve eleştirel düşüncenin yok edilmesini hedeflemektedir.

CHP: "Sanata Özgürlük ve Tam Destek"

CHP'nin kültür ve sanat anlayışı, özgürlüğü, insan haklarını, kültürel çoğulculuğu ve demokratikleşmeyi temel alır. CHP, bireylerin kendilerini özgürce ifade edebilmesi ve sanatın önündeki bütün engellerin ortadan kaldırılması için gereken tüm önlemleri alma kararlılığı içindedir.

AKP, siyasi olarak rahatsızlık duyduğu ya da kendi kültürel değerleri ile bağdaşmadığını düşündüğü her türlü sanat çalışmasını siyasi ve toplumsal baskıları kullanarak engellemeye çalışmaktadır. AKP iktidarı sanata ve sanatçılara yönelik takındığı baskıcı-sansürcü tutumu yoğunlaştırarak ve farklı alanlara yayarak sürdürmektedir. Hükümet, bu yaklaşımıyla toplumda düşünce farklılıklarının, ifade özgürlüğünün ve eleştirel düşüncenin yok edilmesini hedeflemektedir.

AKP, sanata ve sanatçılara yönelik takındığı baskıcı tutumla, toplumda düşünce farklılıklarının, ifade özgürlüğünün ve eleştirel düşüncenin yok edilmesini hedeflemektedir.

AKP'nin Kültürel Tahrip Bilançosu

Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Melih Gökçek'in doksanlı yıllarda bir heykel için "Böyle sanatın içine tükürürüm" diyerek başlattığı sanata bakış çizgisi, adeta AKP'nin sanat politikası haline gelmiştir. Örneğin, Kars Belediyesi'nin desteğiyle heykeltıraş Mehmet Aksoy'a yaptırılan İnsanlık Heykeli, Başbakan tarafından "ucube" denilerek 2011 yılında yıktırılmıştır.

AKP Hükümeti bu çizgide kültür-sanat karşıtı birçok politika yürütmektedir. 1969 yılında dünyanın dördüncü büyük sanat merkezi olarak hizmete giren ve İstanbul'un simge mekânlarından olan

Atatürk Kültür Merkezi'ne (AKM) yaklaşımı, baskıcı AKP Hükümeti'nin kültür ve sanat algısını açıkça ortaya koymaktadır. AKP iktidara geldiği yıl AKM'nin ödeneklerini kesmiş, bakım-onarım faaliyetlerinin yapılmasını engellemiştir. 2012 yılına kadar yıkılması gündemde olan binanın, eleştiri ve tepkiler sayesinde restore edilmesine karar verilmiştir. Hükümet, binanın tarihi, sembolik ve kültürel önemini göz ardı ederek tüm benzer konularda olduğu gibi, binanın arsasına ilişkin rant hesaplarını öne çıkartmıştır. AKP Hükümeti karşılaştığı yoğun sivil toplum tepkisine rağmen Beyoğlu Emek Sineması'nı 2013 yılında yine bir AVM inşaatı için yıktırırken, olayı protesto eden ünlü sinema eleştirmeni Atilla Dorsay inşaat alanında tartaklanmıştır.

2013'te, bir grup mizahçı ve karikatüristin düzenlediği çevre konulu sergi, suyun ticarileştirilmesi, nükleer santraller ve HES'lere karşı çizimler içerdiğinden AKP'li bir belediye başkanı tarafından kaldırılmıştır. 2010 yılında, yapılmakta olan baraj sebebiyle Allianoî ören yerinin sular altında kalacak olmasını protesto eden sanatçı Tarkan Tevetoğlu'na, Çevre ve Orman Bakanı, "Tarkan kendi işine baksın, aslında Allianoî diye bir yer de yok" diye

cevap vermiştir. İstanbul'da Marmaray Metrosu geçit inşaatı için Yenikapı'da yapılan kurtarma kazılarının uzamasına sinirlenen Başbakan Tayyip Erdoğan, "birkaç çanak çömlek için önümüzü kesiyorlar" demiştir. 2012 yılında, AKP dönemindeki kentsel dönüşümü ve kent alanlarının rant alanlarına dönüştürülmesini eleştirel bir şekilde anlatan Ekümenopolis belgeselinin Edirne'nin Enez ilçesindeki gösterimi daha önce izin alınmasına rağmen son anda Kaymakam'ın talimatıyla "keyfi nedenlerle" engellenmiştir. AKP'nin Kültür ve Turizm eski Bakanı'nın, "Bizdeki Yunan eserlerini batı ülkelerine verelim, onlar da bize İslam eserlerini versinler" şeklinde açıklaması AKP'nin, tek merkezli bir medeniyet anlayışıyla, Türkiye'nin kültürel çeşitliliğini nasıl yok etmeye çalıştığını açıkça gözler önüne sermektedir.

Edebiyattan Resime Sansür ve Baskı

AKP, kendine göre tanımladığı "milli değerleri" ölçü alarak, klasikleşmiş edebi eserlerin okunmasına dahi sansür ve yasaklar getirmektedir. Örneğin, 10. Sınıf edebiyat kitaplarında yer alan, Türkiye'nin en önde gelen halk ozanı Yunus Emre'nin yüzlerce yıllık bir şiirinin en bilinen dörtlüğü makaslanmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın ilköğretim okullarında okutulacak 100 Temel Eser arasında yer alan, tüm dünyada çocukların ilgiyle okuduğu Şeker Portakalı kitabını İstanbul'da 7. Sınıf öğrencilerine ödev olarak veren Türkçe öğretmeni hakkında soruşturma açılmıştır. Kitap, içeriği itibarıyla "Türk örf, adet ve ananelerine uygun olmadığı" iddiasıyla

sakıncalı bulunmuştur. Aynı şekilde İzmir İl Milli Eğitim Müdürlüğü Kitap İnceleme ve Değerlendirme Komisyonu, ünlü yazar John Steinbeck'in Fareler ve İnsanlar adlı romanının okutulmasını, "ahlaki olmayan bölümler" içerdiği gerekçesiyle sakıncalı bulmuştur.

AKP, kendine göre tanımladığı "milli değerleri" ölçü alarak, sanat eserlerine sansür ve yasaklar getirmektedir.

2012 yılında İzmir Fotoğraf Sanatı Derneği tarafından düzenlenen sergideki üç fotoğraf "toplumsal değerlere" aykırı olduğu bahanesiyle yetkililerce sergiden kaldırılmıştır. Eskişehir Devlet Güzel Sanatlar Galerisi'nde sergi açan bir resim öğretmenin eserleri, açılış töreninin ardından galeri görevlileri tarafından "müstehcen" bulunduğu için duvardan indirilerek ters çevrilmiştir.

AKP Gezi'den de Diziden de Korkuyor

Hükümetin denetimi altındaki Vakıfbank, son yıllarda sürdürmekte olduğu Türkiye Foto Muhabirleri Yılın Basın Fotoğrafları Yarışması sponsorluğundan sergide Gezi Hareketi fotoğraflarına yer verildiği için çekilmiştir. Aynı yaklaşımla, Didim'de düzenlenen 18. Barış Şenlikleri kapsamında Gezi Hareketi'ni konu alan uluslararası karikatürlerden oluşan sergi savcılık emriyle toplatılmış, serginin düzenleyicileri polis tarafından ifadeye çağırılmıştır. Hükümet'e yakın bir gazete, tiyatro

sanatçısı Mehmet Ali Alabora'nın yazıp yönettiği ve oynadığı Mi Minör oyununda Gezi Parkı eylemleriyle ciddi benzerlikler olduğunu iddia etmiştir. Ardından Gezi Parkı olayları ile ilgili gelişen süreçte Mehmet Ali Alabora sistematik bir şekilde hedef gösterilmiş, ölüm tehditleri almıştır. Hükümet mensupları dâhil olmak üzere iktidar yanlısı birçok kişi ve kurum tarafından sürecin günah keçisi olarak özgür ve bağımsız sanatçılar gösterilmiştir. Özel tiyatrolardaki sanatçılar Gezi Hareketi'ndeki görünürlükleri sebebiyle fişlenmiştir. Dahası, Gezi Hareketi'ne destek olan özel tiyatrolara, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından düzenli olarak yapılan yardımlar kesilmiş, oyunlarına "ahlaki" ölçütler getirilmiştir.

Bu çağda, bu kafa

ESKİŞEHİR'de Emin Gülören'in "ArtNüyet" adlı resim sergisi, açılıştan sonra galeri görevlileri tarafından ters çevrilerek yere konuldu

ESKİŞEHİR'deki TOKİ Şehit Savaş Kubus Anadolu Lisesi resim öğretmeni Emin Gülören, Devlet Güzel Sanatlar Galerisi'nde bir sergi açtı. 15-24 Aralık 2012 tarihleri arasında açık tutulacağı duyurulan serginin açılışına Eskişehir Büyükşehir Belediye Başkanı Yılmaz Büyükerşen ile çok sayıda davetli katıldı.

SANATSEVERLER SOKTA

"29" nite eser, davetliler tarafından ilçeyle izlendi. Dün sergisi gözlemek isteyenler, tabloların duvardan indirildiğini, ters çevrilerek yere konulduğuna gördü. Eğitim-Sen Şube Başkanı Ali Paşa Sanlı "Bu durum, iktidarın ne kadar ne kadar istediğini gösteriyor" diyerek tepki gösterdi. DHA

Olayı kınadılar
Eğitim-Sen yetkilileri, sanatseverler ve siyasetçiler, bu eylemi, bu davranışı bir açıklama yapılmadıkça kınadılar.

Açılıştan sonra serginin durumu

Serginin resmi açılışına katılanlar gittikten sonra, yarıdan fazlası fotoğrafta duvara asılı olan tablolar, görevliler tarafından böyle ters çevrilerek yere indirildi.

Maliye Bakanlığı'na bağlı Ankara Defterdarlığı'nda çalışan altı memur sosyal paylaşım sitelerinde mizah dergilerinin kapaklarını beğenip paylaştıkları gerekçesiyle, Defterdar'ın bildirmesi ve Başbakan'ın emriyle soruşturmaya tabi tutulmuştur. Açılan soruşturmanın gerekçesi "Devlet büyüklerine hakaret ve

başbakanı küçük düşürmek" olmuştur. Soruşturma kapsamında ifadesi alınan çalışanlara müfettişler tarafından "Sizin paranızı devlet ödüyor, siz devlet büyükleri hakkında nasıl böyle şeyler paylaşırsınız?" denildiği iddia edilmiştir. AKP döneminde, birçok mizah dergisi, yayınladıkları karikatürler yüzünden davalar ve cezalarla karşı karşıya gelmiştir.

Rock müziği konser ve albüm çalışmaları yürüten imam Ahmet Tüzer hakkında, Diyanet İşleri Başkanlığı soruşturma başlatmıştır. Tüzer'in müzik çalışmaları, Devlet Memurları Kanunu'nda Diyanet İşleri'ne özel bir madde olan davranışların dini uygunluğunun ölçüldüğü "ortak nitelik kaybı" kriteri üzerinden değerlendirilmiştir. Buna göre, gayri meşru olarak değerlendirilen işler ve ilişkiler "ortak değer kaybı" başlığı altında toplanmaktadır. Bir müzik grubunun hazırladığı video klipte Gezi Hareketi'nin sembelleri haline gelen "Kırmızılı Kadın", "Duran Adam" gibi Gezi sürecini anımsatan görüntüler kullanıldığı için klip televizyon kanallarında yayınlanmadı. Tüm dünyada icracı ve bestecilerin ifade özgürlüğünü savunan Müziksel İfade Özgürlüğü Örgütü (Freemuse), 2012 yılına ait raporunda, saldırıya uğramış, gözaltına alınmış, işkenceye maruz kalmış, tutuklanmış ve eserleri sansürlenmiş müzisyenler ile ilgili olarak Türkiye'yi sanatçıların en yüksek oranda olumsuz muameleye maruz kalmış olduğu ülkeler arasında göstermektedir. AKP'nin sanat ve kültür üzerindeki otoriter söylem ve uygulamaları sinema filmleri

ve TV dizilerine kadar uzanmaktadır. Film ve diziler Hükümet görevlileri tarafından hedef gösterilmekte, hükümetin görüşleri doğrultusunda kararlar alan Radyo Televizyon Üst Kurumu (RTÜK) tarafından cezalara çarptırılmaktadır. Özel bir TV kanalında yayınlanmış olan Muhteşem Yüzyıl dizisine Hükümet'ten gelen müdahaleler sonucunda dizinin senaryosunda ve kostümlerinde değişiklik yapılmıştır. Başbakan Erdoğan, Osmanlı Padişahı Kanuni Sultan Süleyman dönemini konu alan kurgu niteliğindeki bir televizyon dizisini belgeselmiş gibi değerlendirerek içeriğini düzenlemeye kalkışmıştır. Başbakan, "Bunlar televizyon ekranından ecdadımızı zannediyorum o Muhteşem Yüzyıl belgeselindeki gibi tanıyor. Bizim öyle bir ecdadımız yok. Biz öyle bir Kanuni tanımadık" diyerek tepki göstermiştir. Başbakan'ın tepkisi AKP'li bir vekil tarafından yasa değişikliği teklifiyle TBMM'ye taşınmıştır. Yasanın hedefi, tarihi olaylar ve kişilere ilişkin üretilen dizi ve filmleri denetlemektir. Yine Başbakan'ın eleştirisinden sonra Türk Hava Yolları'nın uçak içi eğlence sistemi içine aldığı bu dizi yayın kapsamından çıkartılmıştır.

Behzat Ç. isimli televizyon dizisi, bir emniyet görevlisi ile savcının nikâh akdi olmadan birlikte yaşaması ve emniyet görevlilerinin alkol tüketmeleri üzerinden tartışma konusu haline getirilmiştir. Diziye yapılan müdahale soru önergesine konu olmaya kadar vardırılmıştır. Soruyu yanıtlayan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı, eleştirilerle hemfikir olduğunu açıklarken "Sivil

inisiyatif güçlendirilirse bu tarz dizilerin yayından kaldırılmasına yönelik bir baskı mekanizması kurulabilir." demiştir.

AKP Hükümeti, bireyin kişisel alanına dair özgür bir faaliyet olması gereken sanatı denetimi altına almak istemektedir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı, "Sinema Filmlerinin Desteklenmesi Hakkında Yönetmelikte" bazı değişiklikler yapmıştır. Bakanlık destekli sinema filmlerinin yapımı birçok özel yükümlülükler getirilerek zorlaştırılmıştır. Desteklenecek projelerin içeriğine ilişkin Bakanlığın müdahale alanı genişletilmiştir. Destek alan filmlerin "18 yaş ve üzeri" olarak sınıflandırılmaları durumunda desteğin tamamının geri alınacağı şartı getirilmiştir.

AKP Hükümeti kendisini sanattan neyin anlaşılması gerektiğini belirleme yetkisine sahip görmektedir. Bireyin kişisel alanına dair özgür bir faaliyet olan sanat üretimi ve üretilenin değerlendirilmesi, Hükümet'in denetimi altına alınmak istenmektedir. Ülkenin en yaratıcı kesimi olan sanatçılar, muhalif duruşlarından dolayı baskı altına alınmakta, yapıtları sansürlenmekte ya da bunlardan dolayı cezalandırılmaktadır. Karikatüristlerden dünyaca ünlü müzisyen ve romancılara kadar geniş bir yelpazede yer alan ülkemiz sanatçıları ağır baskılara maruz kalmaktadır. Tayyip Erdoğan, "Bunlar sanatı toplum için yapmazlar, sanatı sanat

için yaparlar” diyerek sanatçı ile toplumu karşı karşıya getirmektedir. Hükümet, sanatçıları, toplumdan soyutlanmış, topluma uzak ve toplumun gerçekliklerini anlayamamış bireyler olarak gösterip itibarsızlaştırmaya çalışmaktadır. AKP özgür ve bağımsız sanat anlayışını yok etmekte ve kendi benimsediği kültür anlayışını dayatma çabalarını her geçen gün biraz daha yoğunlaştırmaktadır.

AKP'nin Siyasi Güdümünde Sanat

AKP Hükümeti, iktidarını korku ile beslemeyi ve düşünce çoğulculuğunu ortadan kaldırmaya çalışmaktadır. Karikatüristlerden dünyaca ünlü müzisyen ve romancılara kadar geniş bir yelpazede yer alan sanatçılar, İstibdat Dönemi'nde uygulanmış politikaların benzeri şekillerde baskılara maruz bırakılmaktadır. AKP'nin muhalif, politik, iktidara biat etmeyen mizahçıları sansür ve baskı altına almak istemesinin altında yatan temel neden, eleştirel yaklaşımı yok etme arzusudur. Hükümet, kamuoyunda sanatçıları toplumdan soyutlanmış, topluma uzak ve toplumun gerçekliklerini anlayamamış bireyler olarak resmetmeye çalışmaktadır. AKP Hükümeti, otoriter rejiminin karşısında durduğunu düşündüğü sanatı ve sanatçıları kurmak istediği Türkiye Sanat Kurumu (TÜSAK) ile kontrol altına almak istemektedir. TÜSAK'a devredilmek istenen Devlet Tiyatroları (DT), Devlet Opera ve Balesi (DOB) ile güzel sanatlar genel müdürlükleri lağvedilerek, sanat kurumlarının Türkiye'deki her türlü sanat etkinliği başbakanı devredilmektedir.

TÜSAK üyesi olarak görev yapacak olan on bir kişinin, bakanın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu kararıyla atanması öngörülmektedir. TÜSAK'ın üyeleri Bakanlar Kurulu kararıyla atanacağı için, her türlü sanat etkinliği, başbakanın iki dudağı arasında olacaktır. AKP, otoriter rejiminin sanatçıların özgürlükçü ve eleştirel bakışlarından uzak olmasını, toplumun da bu bakışlardan faydalanmamasını amaçlamaktadır.

“Bir toplumu saygın kılan, dünyada sesi duyulan bir toplum haline getiren sanat ve sanatçısıdır.”

Kemal Kılıçdaroğlu

Sonuç:

CHP Özgür Sanatın Yanında

Sanatın en temel iki özelliği özgünlük ve yaratıcılıktır. Sanatın özgün ve yaratıcı olabilmesi için iki temel koşulun tam olarak karşılanması gerekir. Birincisi, sanat etkinliğinin tam bir özgürlük ortamı içerisinde gerçekleşebilmesidir. İkincisi, toplumun ve devletin sanatın özerkliğini özenle koruyarak sanat etkinliklerini en

etkin ve kapsamlı biçimde desteklemesidir. Sanat özgürlükten beslenir; ama özgürlüğün gelişmesinin temelinde de sanat vardır. Sanatın gelişmesiyle, insanların, farklılıkları zenginlik olarak kabul etme yetileri gelişir. Evrensel ve yerel değerlerin başlıca taşıyıcısı olan sanat, farklı toplumları ve coğrafyaları birbiriyle buluşturur. Sanatı gelişen toplumlar, ifade özgürlüğüne saygılı ve demokrasiye bağlı toplumlar haline gelir.

Sanat, bireyin kendini iyi ifade edebilmesini sağlayan en önemli araçtır. Birey, ancak sanatın gelişmiş ve özgür olduğu bir ortamda kişiliğini tam olarak geliştirmeyi başarabilir. Sanatın alanı genişledikçe, sanatsal faaliyetler çeşitlendikçe ve sanatın önündeki engeller ortadan kalktıkça, toplumun yenilikçi atılımlar yapması kolaylaşır. Sanat, yenilikçiliğe açık olma ve yaratıcı fikirlerin geliştirilmesinin önünü açarak ekonominin gelişmesine ve kalkınmaya katkıda bulunur.

CHP, demokrasi kültürünün gelişmesi ve yaratıcı düşünme becerisinin artması için sanatın ve sanatçının her bakımdan desteklenmesi gerektiğini savunmaktadır.

CHP, sanatın alanını daraltan ve sanatı kısıtlayan uygulamalara son verilmesi gerektiğini savunmaktadır. CHP, sanatçının yaratıcılığını törpüleyen sansürcü ve müdahaleci yaklaşımlara son verilmesi

gerektiğini savunmaktadır. CHP, demokrasi kültürünün gelişmesi ve yaratıcı düşünme becerisinin artması için sanatın ve sanatçının her bakımdan desteklenmesi gerektiğini savunmaktadır. CHP, sanatçıya verilecek desteğin, devlet hamiliğine yol açmadan, sanatçının özgürce üretmesini sağlayacak biçimde verilmesi gerektiğini savunmaktadır.

CHP'nin kültür ve sanat anlayışı, özgürlüğü, insan haklarını, kültürel çoğulculuğu ve demokratikleşmeyi temel alır. CHP, bireyin, toplumun ve uygarlığın gelişmesi için sanatın gelişmesinin önemine inanan bir siyasi partidir. CHP, bireylerin kendilerini özgürce ifade edebilmesi ve sanatın önündeki bütün engellerin ortadan kaldırılması için gereken tüm önlemleri alma kararlılığı içindedir. Atatürk'ün ifade ettiği gibi uygarlık, sanatı sevmek ve sanatta yücelmektir.

KÜLTÜR VE SANATA ÖZGÜRLÜK ve TAM DESTEK SÖZÜ VERİYORUZ

- Kültürel etkinliklerde ve sanatta uygulanan keyfi yasaklara ve sansüre son vereceğiz.
- Çağdaş sanat anlayışı çerçevesinde sanatın özgürleşmesinin önündeki tüm yasal engelleri kaldırmak amacıyla Sanat Yasası oluşturacağız.
- Devletin, kültür ve sanata destek verebilmesi için bir Sanat Kurumu kuracağız. Kurumun yönetimini sanatçılara bırakacağız.
- Devlet bünyesindeki sanat kurumlarının özerkliğini koruyacak, siyasi amaçlar için kullanılmalarına engel olacağız.
- Geniş katılım ile Türkiye'nin kültüre ilişkin gelecek hedeflerinin belirleneceği bir Kültür Strateji Belgesi oluşturacağız.
- Bütün sanatçılarımızı sosyal güvenceye kavuşturacağız. Sanat emekçilerinin sigorta primlerinin Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından ödenmesini sağlayacağız.
- Telif Haklarını koruyacak, korsan ürünlerle etkin bir mücadele için gerekli yasal düzenlemeleri yapacağız.
- Kültür ve sanat alanındaki vergileri asgari düzeye çekeceğiz.
- Devlet bünyesinde çalışan tüm sanatçılarımızın özlük haklarını ve çalışma koşullarını iyileştireceğiz. Sanatçıların sendikal örgütlenmesini teşvik edeceğiz.
- Eğitimde kültür ve sanata daha geniş yer verecek, okullarda bu tip etkinliklere daha çok kaynak ayrılmasını sağlayacağız.

